

Täysistunto

Tiistai 23.2.2016 klo 13.59—15.41

2. Hallituksen esitys eduskunnalle tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi Hallituksen esitys HE 7/2016 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Esittelypuheenvuoron käyttää ministeri Lindström, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.00 **Oikeus- ja työministeri Jari Lindström** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä esitetään säädettäväksi kaikkia tuomioistuimia koskeva yhteinen tuomioistuinlaki. Se kokoaisi yhteen nykyisin useissa eri laeissa ja asetuksissa olevia tuomioistuinten tehtäviä, organisaatiota ja hallintoa sekä tuomioistuinten jäseniä ja muuta henkilöstöä koskevat säännökset. Tarkoituksena on ajantasaistaa, yhtenäistää ja selkiyttää nykyistä lainsäädäntöä. Tuomioistuinlaki pääosin korvaisi voimassa olevat organisaatiolait ja -asetukset. Tuomioistuinten erityispiirteet huomioon ottaen oikeudenkäyntiä eri tuomioistuimissa koskevat säännökset olisivat kuitenkin omissa laeissaan.

Esitys on osa suurempaa uudistuskokonaisuutta, jonka osa-alueet tukevat toisiaan. Myös oikeushallinnon on uudistuttava ja tehostettava toimintaansa. Oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013—2025 sisältää muun muassa toimenpideehdotuksia tuomioistuinten johtamisjärjestelmän tehostamiseksi, tuomaripainotteisen valmistelun lisäämiseksi ja tuomioistuinten hallinnon keventämiseksi. Lisäksi tuomioistuinten rakenneuudistukset jatkuvat. Nyt käsillä olevaan esitykseen sisältyy useita ehdotuksia, joilla muun muassa turvataan tuomioistuinten riippumattomuutta, tehostetaan niiden toimintaa, kehitetään lainkäytön laatua ja lisätään avoimuutta. Ammattimaisesti ja tehokkaasti johdettu, henkilöstö- ja organisaatorakenteeltaan toimiva, riippumaton ja puolueeton tuomioistuinlaitos tuottaa laadukkaita ratkaisuja kohtuullisessa ajassa. Viime kädessä ehdotuksilla pyritään vaikuttamaan oikeusturvan tehokkaaseen toteutumiseen.

Nostaisin seuraavaksi ehdotuksista esille muutamia tärkeimpiä.

Tuomioistuinlain myötä tuomioistuimista ja tuomareista säädettäisiin vain lailla, asetuksista luovuttaisiin. Tuomioistuimet voisivat entistä itsenäisemmin päättää toiminnastaan työjärjestyksiin otettavilla määräyksillä. Laissa olisi nykyistä selkeämmin säännelty siitä, kuka voi toimia tuomarina. Myös asioiden jakamisesta tuomareille säädettäisiin laissa, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, miten tuomioistuinten riippumattomuus näyttäytyy ulospäin.

Tuomioistuinten johtamista ja hallintoa uudistettaisiin. Päällikkötuomareiden tehtävät määraikaistettaisiin niin, että niihin nimitettäisiin seitsemäksi vuodeksi kerrallaan. Tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

olisi seuraava vaihe johtamisen uudistamista, sillä lokakuussa 2015 hovioikeuksien ja vaakuutusoikeuden välijohdon tehtävät määräaikaistettiin. Käräjäoikeuksissa, hallinto-oikeuksissa ja markkinaoikeudessa välijohdon tehtävät olivat jo aiemmin määräaikaisia, mistä on ollut hyviä kokemuksia. Järjestelmä turvaisi nykyistä paremmin tuomioistuimen toiminnan jatkuvan kehittämisen ja ammattitaitoisen johtamisen. Tämä on tarpeen myös tulevien uudistusten kannalta. Esimerkiksi käräjäoikeusverkostoa ollaan uudistamassa siten, että käräjäoikeuksia olisi jatkossa 20 eli niistä muodostettaisiin suurempia ja vahvempia kokonaisuuksia. Tuomarin riippumattomuus turvattaisiin johtamistehtävien määräaikaisuudesta huolimatta. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit nimitettäisiin edelleen vakinaisesti.

Tuomioistuinten henkilöstö- ja virkarakennetta sekä tuomareiden koulutusta kehitettäisiin. Nykyisin lainkäyttöhenkilöstölle on tarjolla erilaisia oikeusministeriön ulkopuolisten koulutusorganisaatioiden sekä tuomioistuinten itse järjestämiä koulutuksia, mutta järjestelmän haasteena ovat olleet epäyhtenäisyys sekä suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden puute. Uudistuksen myötä koulutuksesta tulisi systemaattisempaa sekä kunkin tuomarin omaa osaamista ja tarpeita paremmin vastaavaa. Lainkäyttöhenkilöstöllä olisi oikeus ja velvollisuus osallistua koulutukseen. Koulutuksen suunnittelusta vastaamaan perustettaisiin riippumaton toimielin, tuomarinkoulutuslautakunta. Valtakunnallisten koulutusten avulla lainkäyttöhenkilöstö saatettaisiin keskenään tasavertaiseen asemaan. Henkilökohtaisen osaamisen ja aiemman työkokemuksen huomioon ottaminen edellyttää järjestelmältä tiettyä joustavuutta. Sisäisten ja alueellisten koulutusten avulla on mahdollista vastata erityistarpeisiin.

Hovi- ja hallinto-oikeuksiin ja erityistuomioistuimiin perustettaisiin asessorin koulutusvirkoja, joihin nimitettäisiin kolmen vuoden koulutusjakson ajaksi. Asessorit osallistuisivat muiden tuomareiden tavoin asioiden käsittelyyn ja ratkaisemiseen tuomioistuimessa. Heidän olisi osallistuttava koulutuslautakunnan suunnittelemaan koulutusohjelmaan. Asessorijärjestelmällä lisättäisiin tuomaripainotteisuutta ja vähennettäisiin riippumattomuuden kannalta ongelmallisia lyhyitä tuomarinimityksiä. Tuomioistuinharjoittelusta ja käräjäoikeuden lautamiehistä säädettäisiin omat lakinsa. Lautamiehet veloitettaisiin tuomareiden ja asiantuntijajäsenten tavoin antamaan ilmoitus sidonnaisuuksistaan.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2017 alusta lukien, lukuun ottamatta haastemieslakia koskevaa muutosta ja oikeudenkäymiskaaren säännöstä käräjäoikeuden päätösvaltaisuudesta rikosasiassa, jotka on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Puhemies Maria Lohela: Seuraavaksi edustaja Tuppurainen. — Käydään debattia hetken kuluttua, muutama puheenvuoro ensin.

14.06 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tuomioistuinlaiksi on merkittävä uudistus. Tuomioistuinten riippumattomuus ja tuomareiden puolueettomuus ovat oikeusvaltion vahvaa perustaa. Oikeusvaltioperiaatetta on paikallaan pitää kansanvallan arvoisena instituutiona. Ilman oikeusvaltiota saattaa kansanvalta muuttua mielivallaksi ja yksittäisten vaalien tulos antaa sijaa satunnaisen enemmistön nimissä harjoitettavaksi diktatuuriksi. Länsimaiden on syytä pitää kiinni oikeusvaltiosta. Periaate ei vielä ole, ikävä kyllä, muuttunut yleismaailmalliseksi säännöksi. Päinvastoin, jopa Euroopan unionissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

on maita, joissa oikeusvaltio on kyseenalaistettu. Tämä on hyvin huolestuttava kehityssuunta ja vaatii Suomeltakin huolellista seuranta- ja analyysia.

Käsittelyyn tulevassa lakiesityksessä kootaan hajallaan olevat säädökset yhdeksi yhteiseksi ja selkeäksi kokonaisuudeksi. Jo tästä syystä oikeusministeri Jari Lindström ansaitsee kiitoksen esityksen saattamisesta tänne eduskuntaan. Esityksen sisältöä on työ-
tetty yli neljän vuoden ajan, ja se on käynyt läpi kaksi lausuntokierrosta, joissa kummassakin oli toistasataa lausunnonantajaa. On siis paikallaan arvella, että esitys on huolella valmisteltu. Tätä ei ole liialla kiireellä pilattu.

Arvoisa puhemies! Oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen vaatii toimivat järjestelmät ja selkeät lait. Se vaatii kuitenkin myös muuta kuin pelkkiä muotoja. Ihmisten on voitava tulla kuulluiksi ja saatava asiansa käsiteltyksi. Muotoon tarvitaan sisältöä, järjestelmien tueksi voimavaroja. Siksi on tässä yhteydessä tarpeen muistuttaa siitä, että tuomioistuimien voimavarat ovat käyneet vuosien mittaan liian hatariksi. Lisäksi on kannettava erityistä huolta siitä, että tuomioistuinten, siis kärjäoikeuksien, verkostoa aiotaan nyt harventaa kovalla kädellä. Kaukainen tuomioistuin ei ole kenenkään oikeusturvan tae. Kärjäoikeuden kanslian poismuuton myötä paikkakunnilta poistuvat usein myös asianajotoimistot ja lakiasiantuntijat, jotka pyrkivät toimimaan kärjäoikeuden lähistöllä. Kärjäoikeuksien vähentäminen ei siis vähennä pelkästään kärjäoikeuspalveluiden vaan myös ylipäänsä lainopillisten palveluiden ja neuvonnan saatavuutta monella alueella. Ministeri Lindström, kuinka te tähän vastaatte?

14.10 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä meillä on tänään hallituksen esitys tuomioistuinlaiksi. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tuomioistuinlaki, joka koskee kaikkia tuomioistuimia, ja se sisältää yleiset säännökset tuomioistuinten ja tuomareista. Pidänkin hyvänä, että nyt yhteen lakiin kootaan eri laeissa olevat säännökset. Lakiin sisällytetään myös tuomareiden nimittämisestä annetun lain ja asetuksen säännökset sekä valtion virkamieslain tuomarin virkamiesoikeudellista erityisasemaa koskeva sääntely. Päällikkötuomareiden virat täytettäisiin pääsääntöisesti määrääjäksi, ja tämä on minusta kannatettava ajatus. Pidän myös tärkeänä sitä, että koulutuksen suunnittelusta vastaisi riippumaton tuomarinkoulutuslautakunta, ja koulutus on tärkeä asia myös tuomioistuimen piirissä.

Sen sijaan kritisoin ministerin esitystä tästä kärjäoikeusverkoston tiivistämisestä siten, että aikaisemmin niiden lukumäärä laski jo 51:stä 27:ään, ja nyt tämä tarina saa jatkoa, kun ministeri on esittänyt kärjäoikeuksien määrän supistamista edelleen 27:stä 20:een. Hallinnon keventäminen ja toiminnan tason nostaminen on sinänsä paikallaan, ja kansalaisten oikeusturvan kohentaminen sekä oikeusjuttujen käsittelyaikojen lyhentäminen oikeusturvaa vaarantamatta ovat kannatettavia tavoitteita.

Kärjäoikeuksien sijoittumista ja niiden määrää tulee tarkastella useista eri näkökulmista. On huomioitava taloudelliset, historialliset, alueelliset, kielelliset mutta erityisesti oikeusturvan toteutumisen turvaavat seikat. Olemassaolonsa aikana monet nyt lakkautettavaksi kaavailut kärjäoikeudet ovat panostaneet vahvasti hyvien käytäntöjen löytämiseen ja henkilökunnan osaamiseen. Nyt todellisuudessa huolena onkin oikeusturvan vaarantuminen. Asiansa vireille saattaminen kaukaisessa toimipisteessä on usein niin vaikea pala, että monelta oikeusturvan hakeminen ja saaminen jää vain haaveeksi.

Kaikkein koviten tämä isku kohdistuu Lappiin. Hallitus suunnittelee nipistävänsä Lapi-
ta Kemien kärjäoikeuden ja jättää Lappiin vain yhden kärjäoikeuden Rovaniemelle. Uu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

distuksen mukaan Kemiin jäisi vain sivukanslia, lisäksi istuntopaikka lakkaa Tornioista ja Kemijärveltä sekä lisäksi kanslia lakkaa Sodankylästä. Tuomioistuinelaitoksen aseman yhteiskunnallisena palvelulaitoksena ja myöskin alueellisen ja tasapuolisen oikeusturvan jakajana olisi toivonut säilyvän. Toivon, että tämä viesti olisi ollut kirkas myös 2000-luvulla.

Käräjäoikeuksien vähentäminen Lapissa johtaa siihen, että monilla kansalaisilla matka lähimpään käräjäoikeuteen muodostuu kohtuuttoman pitkäksi. Nyt kustannuksia säilytetään asiakkaiden maksettavaksi ja kynnys turvautua oikeuslaitoksen tarjoamaan oikeusturvaan entisestään nousee. Tällainen muutos lisää kansalaisten alueellista eriarvoisuutta ja heikentää oikeudenhoitoon liittyvien palveluiden saatavuutta. Lainkäyttö käräjäoikeuksissa perustuu suurelta osin asianosaisten henkilökohtaiseen läsnäoloon. Oikeusturvan saatavuuden kannalta tuomioistuimen saavutettavuudella onkin siksi suuri merkitys.

Olisin toivonut tarkempaa tietoa päätösten taustalla olevista laskelmista. Ymmärrän hallituksen säästöpainetta, mutta mielestäni nyt ollaan menossa kipurajan yli siinä, paljonko käräjäoikeusverkostoa voidaan supistaa. Onko hallitus säästöjä laskiessaan huomionnut ne ylimääräiset kulut ja sen ylimääräisen vaivan, jotka kansalaisille koituvat oikeudenkäynteihin liittyvien matkojen pidentymisestä? Esimerkiksi Rovaniemen hallinto-oikeuden lakkauttaminen ja yhdistäminen Ouluun, joka tehtiin ministeri Henrikssonin aikana, on jo osoittanut, että säästöjä ei syntynyt ja käsittelyajat päinvastoin pitenevät. Lisäksi on huomattava tällaisten ratkaisujen välilliset vaikutukset paikkakunnilla, joilla käräjäoikeuksia esitetään lakkautettaviksi. Käräjäoikeuksien työpaikkojen lisäksi näiltä paikkakunnilta lähtisivät ainakin suurelta osin myös muut juridisen alan työpaikat, kuten lakiasiantointimot.

Puhemies Maria Lohela: Vielä edustaja Kulmala, sen jälkeen käydään debattia.

14.14 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on selkiyttää tuomioistuimia koskevaa lainsäädäntöä ja saada aikaan tuomioistuinlaitoksen kannalta johdonmukainen kokonaisuus. Tarkoituksena on säätää tuomioistuimia ja tuomareita koskeva yhtenäinen laki, jolla pääosin korvattaisiin voimassa olevat organisaatiolait ja -asetukset. Tällä uudistuksella nykyaikaistettaisiin sääntelyä sekä rakenteellisesti että kielellisesti. Hallituksen esitys on kokonaisuutta ajatellen kannatettava, ja tästä tuleekin antaa ministerille kiitosta.

Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi muun muassa tuomioistuinlakia. Esityksen mukaan laki koskisi kaikkia tuomioistuimia ja se sisältäisi yleiset säännökset tuomioistuinten ja tuomareista. Lakiin koottaisiin nykyisin eri tuomioistuimia koskevissa laeissa ja asetuksissa olevat säännökset tuomioistuinten tehtävistä, organisaatioista ja hallinnosta sekä niiden jäsenistä ja muusta henkilöstöstä. Tuomioistuinlailla kumottaisiin muun muassa käräjäoikeuslaki sekä hovioikeuslaki ja suuri osa nykyisiä lakeja kumottaisiin. Tämä tarkoittaisi sitä, että nämä lait uudistetaan, eli tilalle tulee uudet lait, joten emme toki jää laitomaan tilaan. Korkeimmasta oikeudesta ja korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetut lait säilytetään ja niissä säädetään näiden tuomioistuinten organisaatiosta, johtamisesta ja hallinnosta. Pidän hallituksen esitystä tältäkin osin kokonaisuutena hyvänä.

Tuomioistuinten ja tuomareiden säädettäisiin lähtökohtaisesti vain lailla, kuten ministeri juuri äsken kertoi. Asetuksen tasoisesta sääntelystä onkin mielestäni pääsääntöisesti aika luopua. Tarkemmat määräykset tuomioistuinten toiminnan järjestämisestä annetaan jokaisen tuomioistuimen omassa työjärjestyksessä. Erityistuomioistuimia koskevat erillislait

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

jäävät uudistuksessa ennalleen siltä osin kuin ne sisältävät oikeudenkäyntiä koskevia säännöksiä. Hallinto-oikeuksien, korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätösvaltaisesta kokoonpanosta säädettäisiin jatkossakin niitä koskevissa laeissa.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi muun muassa lait tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetun lain voimaannpanosta sekä kärjäoikeuden lautamiehistä. Mielestäni tämä on tärkeä seikka, koska on läpinäkyvyydenkin kannalta tärkeä tietää tuomareiden sidonnaisuudet. Mielestäni sidonnaisuudet tulisi kuitenkin selvittää myös alle vuoden mittaisissa työsuhteissa.

Myös se, että oikeudessa on edelleen lautamiehiä, on tärkeä seikka. Lautamiehet ovat vuosisatojen ajan olleet kansan oikeustajun tulkitsijoita, kansan omantunnon ääni tuomioistuimessa, eli käyttäneet oikeudessa sitä kuuluisaa maalaisjärkeä. Kärjäoikeuden lautamiehet osallistuvat muun muassa rikosasioiden käsittelyyn. Se, että rikosasioissa ratkaisuja ovat lainoppineiden tuomareiden kanssa muodostaneet eri väestöryhmien erilaisia näkemyksiä edustavat maallikot, lautamiehet, on omiaan lisäämään meidän kansalaisten tuomioistuihin kohtaan tuntemaa luottamusta.

Syyttäjät, asianajajat ja tuomarit haluavat lakkauttaa lautamiesjärjestelmän. Pidän kuitenkin järjestelmän olemassaoloa erittäin perusteltuna. Kuten jo mainitsin, niin lautamiehillä ei ole mitään edellytyksiä tehdä juridisia päätöksiä, mutta he tuovat oikeuskäytäntöön maalaisjärkeä lisää. Mielestäni tarvitsemme lautamiehiä, jotta meillä kansalaisilla olisi edes jonkinlainen usko siihen, että kansan oikeustajulla ja tuomioistuimella olisi vielä enemmän yhteistä.

Puhemies Maria Lohela: Sitten voidaan käydä debattiin.

14.19 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten ministerin esittelystä kävi ilmi, hallituksen viikate iskee nyt kärjäoikeuksiin: Kemi, Kokkola, Ylivieska, Porvoo, Raasepori, Järvenpää, Sodankylä, Kuusamo, Savonlinna — lista on todella, todella pitkä. Ja näyttää siltä, että keskusta hyväksyy tämän kaiken mukisematta. Ei tällaista keskittämistä nähty viime kaudella. Nyt kyse on kärjäoikeuksista, joissa käsittely perustuu pääosin kuulemisiin eli siihen, että asianosaiset ovat paikalla. Tämän jälkeen meillä on enää kaksi viidestä kärjäoikeudesta jäljellä tässä maassa verrattuna vuoteen 2010. Jopa hovi- ja hallinto-oikeusjärjestelyt ovat aiheuttaneet kritiikkiä. "Oikeusistuinten yhdistäminen on järkyttävä esimerkki asioiden huonosta valmistelusta ja poliittisesta pelistä. Sellaista ei voida sallia." Näin kirjoitti Jari Lindström Kuvolan Sanomissa 2012.

Arvoisa puhemies! (Puhemies: Aika!) Miksi kansanedustaja Lindström ei salli sellaista, minkä oikeusministeri sallii?

14.20 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Värderade fru talman, arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että tämä tuomioistuinlaki nyt on tullut tänne eduskuntaan. Tässä on tehty valtavan paljon työtä edellisellä hallituskaudella. Tätä työtä on johtanut hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölä, ja olen iloinen siitä, että ministeri Lindström nyt on tuonut tämän esityksen tänne.

Mutta haluaisin kuulla vähän enemmän ministeri Lindströmin kommentteja itse tämän tuomariharjoittelun ja tuomarikoulutuksen näkökulmasta. Kun tiedän, että tähän esitykseen nyt sisältyy osio, joka juuri tarkoittaisi sitä, että meidän pitäisi tulevaisuudessa saada enemmän tuomareita ja enemmän juristeja kiinnostumaan tuomarin toimista ja tehtävästä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

niin millä tavalla tämä aiotaan nyt tehdä käytännössä ja millä tavalla aiotaan varmistua myös siitä, että meillä tulevaisuudessa on riittävästi tuomareita, jotka taitavat täydellisesti ruotsin kielen? Nyt voi käydä niin — jos viette tämän käräjäoikeusuudistuksen läpi niin kuin olette viime viikolla kertonut — että meillä ei ole yhtään käräjäoikeutta, jossa vaaditaan notaarilta täydelliset ruotsin kielen taidot.

14.21 Sampo Terho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille hyvästä esittelystä ja valmistelusta. Nythän käsitellään lakimuutosta, joka tässä asialistalla on esitetty, ei leikkauksia tai budjettikysymyksiä. Itse lainsäädäntökysymyksestä tuntuu olevan yksimielisyys, että se on hyvin valmisteltu ja tarpeellinen. Kiitos tosiaan ministerille sekä kaikille aiemmin valmisteluun osallistuneille siitä.

Tästä, mihin vasemmisto-oppositio yrittää nyt asian kääntää, eli tästä käräjäoikeusverkostosta voidaan todeta lähinnä se, että tätä olisi tarpeen käsitellä silloin, kun se itse on asialistalla — silloin, kun se on puheenaiheena. Ehkä on syytä kumota kuitenkin suurimmat väärinkäsitykset, jotka tässä jo ehtivät tulla: Uudistus ei vaaranna kenenkään oikeusturvaa eikä sinänsä muuta sitä, miten asioita käsitellään oikeudessa. Ja uusi malli on paras mahdollinen niillä resursseilla, mitkä ovat käytettävissä. Verkosto pidettiin juuri niin suurena kuin on mahdollista.

14.22 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Syy siihen, että tästä käräjäoikeusverkostakin täällä puhutaan, liittyy, edustaja Terho, varmaan siihen, että ministeri Lindström itse nosti asian esille omassa esittelypuheenvuorossaan, joka oli monilta osin erittäin ansiokas. Muun muassa Tuomariliitto on arvioinut, että kun viime kerralla käräjäoikeusverkkoa leikattiin, tuon päätöksen kokonaisvaikutuksia ei ole arvioitu tähänkään päivään mennessä. Miten ministeri voi nyt vakuuttaa, että nyt tiedetään, mitä ollaan tekemässä ja millä vaikutuksilla? Ja miten käy ennen kaikkea ihmisten oikeusturvan, oikeuden saatavuuden ja yhdenvertaisuuden? Tätä kysyy tavallinen kansa.

14.23 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä nyt yhtenäistetään kaikkia tuomioistuimia koskeva lainsäädäntö, ja se on varmasti ihan lainsäädännön selkeyden kannalta hyvä asia. Sellainen iso kehittämistarve meillä oikeuslaitoksessa tulevaisuudessa on aika perustavaa laatua oleva: onko meillä jatkossa kaksi ylintä tuomioistuinta, korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus, vai tulisiko ne yhdistää.

Toivon, että vaikka nyt tuomareitten koulutusjärjestelmää uudistetaan, niin edelleenkin meillä pysyisi tuomioistuinharjoittelujärjestelmä, tämä niin sanottu varatuomareitten auskultointijärjestelmä, sillä pidän tärkeänä, että juristit monipuolisesti tuntevat tuomioistuinten toimintaa ja meillä myös tulee tuomareita monista eri taustoista. Ei ole hyvä, että tuomarit tulevat yhdestä putkesta.

Haluan nyt kyllä kommentoida oppositiolle tästä käräjäoikeusuudistuksesta, jota nyt ei käsitellä, joka tulee myöhemmin meidän käsittelyymme, että tässä kyllä digitalisaatiota hyödyntämällä ja turvallisuuslaitteet niihin nykyisiin saleihin, mitkä jäävät jäljelle, laittamalla me pystymme oikeusturvan varmistamaan ja... [Puhemies keskeytti puheenvuoron puheajan ylityttyä.]

14.24 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On totta, että tämä lakipaketti, hallituksen esitys, ei sisällä tätä ministerin pari viikkoa sitten julki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

suuteen tuomaa käräjäoikeusverkoston karsimislistaa, mutta näen, että tässä tilaisuudessa on kuitenkin hyvä nostaa esille se, että nyt ollaan tekemässä kyllä melko radikaalia muutosta käräjäoikeuksien osalta. Kyllä tässä täytyy huoli esittää siitä, että ihmisten yhdenvertaisuus ja oikeusturva ovat nyt vakavasti uhattuina. Tässä tilaisuudessa meillä on nyt sitten keskustelun aikana mahdollisuus kuulla ministeriä ja saada häneltä vastauksia myös tähän linjaukseen liittyen, ja sitä myös lakivaliokunnan jäsenenä odotan.

Mehän tässä omissa lausunnossamme silloin, kun valtioneuvoston taloussuunnitelmaa käsiteltiin, ihan yksimielisesti saimme kirjattua, että pitäisi näiden käräjäoikeusverkoston linjauksien perustua etukäteen tällaisiin perusteltuihin kriteereihin. Nyt kysyisin näiden perään: minkälaisella kriteeristöllä olette päätyneet esittämään tätä 20 käräjäoikeuden listaa?

14.25 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä kokonaisuudistuksella pyritään vahvistamaan oikeusturvaa Suomessa, hyvä niin, mutta eräs keskeinen oikeusturvan ongelma tämän päivän Suomessa on se, että jutut kestävät aivan liian kauan alkaen sieltä poliisitutkinnasta — käräjäoikeus, hovioikeus, valitusluvan kautta vielä ylemmäksi. Tälle meidän pitää pystyä tekemään jotain. Ratkaisu ei ole se, että lisätään tuomareita, siihen meillä ei ole varaa. Ratkaisu on se, että pieniä, merkityksettä, vähemmän merkityksellisiä juttuja käsiteltäisiin nykyistä enemmän tuomioistuinten ulkopuolella, jolloin tuomioistuimet pystyisivät keskittymään oleelliseen. Tiedän, että näitä hankkeita on. Kysyn ministeriltä, missä mennään, että saadaan näitä rattijuopumuksia ja muita käsiteltäväksi tuomioistuinlaitoksen ulkopuolella alun perin. Sitten sieltä pääsee tietysti tarvittaessa.

Toinen on se, että valituskieltoja lisää. Täälläkin on ollut puhetta, että meillä karkotuksista samoin kuin kielteisistä turvapaikkapäätöksistä pääsee tänä päivänä korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka. Onko se paikallaan? (Eduskunnasta: No ei!)

14.26 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kansalaisten käsitys oikeusturvan säilymisestä on kovin erilainen kuin hallituksella tällä hetkellä. Raha on aivan selvästi viemässä oikeusturvan monesta eri näkökulmasta katsottuna. Valitusoikeutta hovioikeuteen rajoitetaan, syynä kustannukset. Jos joku sinne sitten vie valituksen, niin se maksaa jatkossa 500 euroa. Kaikkea tätä muutosta, mitä nyt meillä oikeusjärjestelmän osalla tapahtuu, ohjaa raha tällä hetkellä. Näin ei saisi olla. Missään tilanteessa taloudelliset suhdanteet eivät saisi tulla kansalaisten oikeusturvan saamisen ja hallituksen esitysten väliin ja ikään kuin painopisteesi. Ministeri Lindström, kysyn teiltä: miksi tämä hallituksen linja on nyt näin rahavetoista?

14.27 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä täällä on ihan aiheellinen huoli tuotu esiin tästä käräjäoikeuksien lakkauttamisesta. Kyllä minusta on tärkeää, että ministeri myös vastaa edustaja Lindtmanin esittämään kysymykseen siitä, miksi olette nyt itse itsenne kanssa eri mieltä.

Mutta, puhemies, tässä on kysymys jälleen kerran aika kummallisesta aluepolitiikasta, keskittämispolitiikasta. Erityisesti nyt katse kääntyy keskustan edustajiin, joita täällä salissa muutamia vielä on jäljellä. Siis mitä tämä tällainen aluepolitiikka on: käräjäoikeuksia lakkautetaan, junavuoroja lakkautetaan maakunnista? Ihan oikeasti, todella monet ihmiset tuolla maakunnissa ihmettelevät valtavasti sitä suunnanmuutosta, mikä keskustan politi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

kassa tällä hetkellä kaiken kaikkiaan on. Siksi minä, arvoisa puhemies, kyllä toivon, että tämä asia otetaan vakavasti ja kuulemme myös niitä vastauksia täällä arvoisalta keskustalta, miksi tämä aluepolitiikka on näin isolla tavalla muuttunut.

14.28 Anne Kalmari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tähän kokonaisuudistukseen harvalla oli mitään erityistä negatiivista sanottavaa. On todella hyvä, että tässäkin tapauksessa säätelyä vähennämme, esimerkiksi asetuksella säätäminen poistuu ja työjärjestykset tuomioistuimissa itse hyväksytään mutta ne ovat avoimesti netissä.

Tätä samaa asiaa kysyisin nyt sitten, kun käräjäoikeusverkosto harvenee: Meillä on velvollisuus todistajalla tulla paikalle sakon uhalla. Voisiko tulevaisuudessa käyttää hyödyksi av-välineitä niin, että todistaminen voisi tapahtua kaukanakin ja se olisi silti samanarvoista? Minusta se olisi järkevää toimintaa. Ei itse sillä verkostolla ole niinkään merkitystä vaan sillä, että toiminnot toimivat jouhevasti tulevaisuudessa ja vähällä byrokratialla ja vähällä rahalla.

Olen muuten edustaja Zyskowiczin kanssa samaa mieltä siitä, että turha valittaminen pitää saada vähemmäksi ja viranomaisten välillä sitä ei pitäisi esiintyä.

14.30 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustajille Kalmari ja Kurvinen. Kun täällä puhutaan tästä digitalisaatiosta, niin täytyyhän niiden laitteiden jossakin olla, ja kun katsotaan nyt vaikka tätä listaa — Alajärvi, Alavus, Kauhajoki, Kristiinankaupunki, Pietarsaari — arvoisa edustaja Kurvinen, jääkö tänne Pohjanmaalle edes näitä istuntopaikkoja, kun niitä ollaan lakkauttamassa? Ei jää.

Ja mikä se on, arvoisa puhemies, että aina kun keskusta on hallituksessa, vuonna 2010... (Välihuutoja) — Arvoisa puhemies! Vuonna 2010 keskustan johdolla käräjäoikeuksien määrä tiputettiin alle puoleen, (Eduskunnasta: Taas mennään!) ja nyt kun on jälleen keskusta ruorissa, niin jälleen kerran tiputetaan yli neljänneksellä. Ja onko niin, että aina silloin, kun keskusta on oppositiossa, se on ideologista keskittämistä, mutta silloin, kun se on hallituksessa, niin vaikka nyt jatkossa vain kaksi viidestä käräjäoikeudesta on enää jäljellä verrattuna vuoteen 2010, niin se ei ole sitä ideologista keskittämistä? (Puhemies koputtaa) Kertokaa, miten tämä menee.

14.31 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu on ollut vallan mielenkiintoista, mutta kuitenkin se lähtökohta, mitä oikeusministeri omassa puheenvuorossaan totesi, että näitä lakeja tulee virtaviivaistaa: tässä nyt on sellainen paketti menossa. Se, mikä on sitten käräjäoikeuden ratkaisu, aivan kuten edustaja Kurvinen omassa puheenvuorossaan totesi, tulee sitten aikanaan myöhemmin.

Mutta niin kuin edustaja Viitanen täällä äsken hyvin suurella äänellä ja ääni vavisten todisti, miten nämä junaleikkaukset ja nämä käräjäoikeusleikkaukset sopivat toisiinsa, niin siihen on helppo vastata: Jos sillä junamatkalla ei satu mitään, niin ei siinä käräjäoikeuteenkaan tarvitse mennä. Ja juna-asiat ja ne muut käsitellään erikseen. Ne voidaan käsitellä toki erikseen, budjettiasioitahan ne ovat.

Arvoisa rouva puhemies! Yksi asia vielä. Iloitsen myös siitä, mitä edustaja Zyskowicz totesi puheenvuorossaan, että tällaisia pikkujuttuja — esimerkiksi rattijuopumukset ja vastaavat pikkujutut — on todella pystyttävä käsittelemään nopeasti ja turhia valitusoikeuksia tulee karsia. Valittaminen kuuluu länsimaiseen oikeuskäytäntöön ihan lähtemättömästi, mutta sellaisesta, että samaa pientä juttua jaanataan kaikki oikeusasteet ja tehdään yhteis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

kunnalle valtavat (Puhemies koputtaa) kustannukset eikä mitään hyötyä, on päästävä eroon ja mahdollisimman äkkiä.

14.32 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun itse olen hieman epä tietoinen, niin kysyn ministeri Lindströmiltä: onko näin, että käräjäoikeuksien kanslioista ja istuntopaikoista päätetään oikeusministeriön asetuksella, joten ne eivät tänne saliin tule?

Mutta varsinainen kysymys ministeri Lindströmille kuuluu: Eräs käräjäoikeuden tuomari, Hannu Laitinen, kirjoitti Helsingin Sanomiin hyvän artikkelin, jossa hän kysyi, pitääkö Suomeen luoda järjestelmä, jossa tuomioistuini voisi kieltäytyä antamasta haastetta, jos kantaja tai hakija on aikaisemmin nostonut useita kanteita tai tehnyt hakemuksia, joiden taustalla on kiusanteko tai joihin ei muuten ole todellista perustetta eli kysymys on niin sanotuista narsistisista valittajista. (Puhemies koputtaa) Oletteko sitä mieltä, että tällä tavalla saataisiin vähennettyä tuomioistuimen työntekoon kohdistuvaa painetta?

14.33 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oikeudenkäynnin tulee olla teoriassa nopeaa, luotettavaa ja halpaa. Tässä ihan aiheesta puhutaan tästä nopeudesta, kun ollaan huolissaan tästä paikkojen vähennyksestä, mutta tuomareita vähentämällä ei tietenkään tule lisää nopeutta, ja siksi hallitus ei olekaan tuomareita vähentämässä, vaan oikeastaan nyt, kun viimeaikaista kehitystä on katseltu, niin tuomareitahan on lisätty valtavasti esimerkiksi Helsingin hallinto-oikeudessa näissä turvapaikkahakemusasioissa, ja sen takia on pystytty sitten myös turvaamaan niitä muita Helsingin hallinto-oikeuden alaan kuuluvia asioita, kuten vaikkapa huostaanottoasiat. Hallituksella on tässä nimenomaan vaikea tehtävä taata tuomioistuinjärjestelmän oikeusturva myös nopeuden osalta, kun valtio on taloudellisissa vaikeuksissa, mutta siihen juuri tämä tuomioistuinlaki tuokin helpotusta.

14.34 Maarit Feldt-Ranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritin viime kaudella laskea, pitää kirja siitä, kuinka monta kertaa keskustan kansanedustajat sanoivat tässä salissa "keskittää, keskittää, keskittää". Uuvuin matkalla, ja kun nyt kuuntelen teitä, niin te vain lähinnä yritätte välttää tätä keskustelua. Minusta nyt ollaan keskustelun aivan ytimessä. (Pia Viitanen: Keskustelemme keskittämistä!) Olemme keskustelun aivan ytimessä. Niin kuin täällä kävi ilmi, 2010 käräjäoikeuksien määrää jo vähennettiin 51:stä 27:ään, ja nyt tämä esitys, jonka ministeri Lindström täällä tänään henkisesti esitteli ja josta hän on julkisuudessa kertonut, että hän tulee sen toteuttamaan, menee kyllä sekä monien asiantuntijoiden että alueiden ihmisten mielestä liian pitkälle, kerta kaikkiaan liian pitkälle. Sillä on erittäin kielteinen vaikutus kansalaisten oikeusturvaan. Monin paikoin epäisyydet kasvavat aivan liian pitkiksi. Eli toivon, keskustalaiset edustajat täällä, että nyt jos olette sitä mieltä, että tämä on hyvä, niin puolustatte tätä (Puhemies koputtaa) esitystä.

14.35 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nythän ei käsitellä tätä, mistä edustaja Feldt-Ranta äsken puhui, mutta minä nyt edustaja Lindtmanille vähän kirkastan tätä asiaa, sitä, mitä tarkoittaa digitalisaatio oikeudenkäynneissä. Se tarkoittaa sitä — kun otettiin Alajärvi esille, Alajärven Ankkurit, Alajärvi on mukava paikkakunta — että sinne voidaan kunnanvirastolle laittaa videotietyhteydet, josta sitten voi tulla vastaaja, todistaja. Hänen ei tarvitse ajaa autolla Seinäjoelle, ei tarvitse ajaa autolla Vaasaan, ei tarvitse ajaa autolla Kokkolaan, vaan kunnanvirastolta tai vaikka maamiesseurantolalta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

hänellä on videoyhteydet sinne kärjäoikeuteen, ja siellä on riittävä kokoonpano sitten, joka ratkoo sitä asiaa.

Nyt tällä ratkaisulla, joka tulee syksyllä käsittelyyn, mistä SDP nyt huutaa, varataan varat siihen, että kaikkiin saleihin, joissa jatkossa istutaan, on kunnon tietotekniikkayhteydet. Ja olen sitä mieltä, että kärjäoikeuksien pitää olla sopivan suuria: tämä mukailee maakuntajakoa, tässäkin on maakuntamalli itse asiassa käytössä. Tämä ei täysin mene maakuntajaon mukaan mutta mukailee sitä. On tärkeää, että jutut saadaan ratkaistua nopeasti, että meillä on... [Puhemies keskeytti puheenvuoron puheajan ylityttyä.]

14.36 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän kyllä edustaja Kurvisen tuskan keskustalaisena tässä asiassa, onhan tämä ennennäkemätöntä keskittämistä keskustalta, näin täytyy sanoa.

Mutta yksi asia, ministeri Lindström, mihin haluan kiinnittää teidän huomionne vielä, on tämä summaaristen asioiden keskittäminen. Te esitätte, että Lapista esimerkiksi keskitetään asiat Ouluun tai Kainuuseen. Lapin kärjäoikeuden alueelle ovat sijoittuneet kaikki saamenkieliset asiat tähän asti, ja kun on huomattu väestörekisterijärjestelmästä, että asiakas on saamenkielinen, häneltä on tiedusteltu, mitä saamen kieltä hän käyttää. Te oikeusministeriössä keräätte näkemyksiä kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja samaan aikaan olette siirtämässä koko joukon saamenkielisiä asioita pois saamenkieliseltä alueelta. Kysyn teiltä: Eikö tämä osoita melkoista ristiriitaa ministeriönne sisällä? Tietääkö teillä oikea käsi, mitä vasen tekee?

14.37 Mats Löfström r (vastauspuheenvuoro): Värderade fru talman! Minister Lindström tog upp tingsrättsreformen. Enligt reformen blir Ålands tingsrätt den enda tingsrätten kvar i landet med svenska som förvaltningsspråk vilket oroar oss, och mig som Ålands företrädare i detta hus, om det indirekt kan få konsekvenser för tingsrätten och den svenskspråkiga servicen. Min specifika fråga till minister Lindström berör summariska tvistemål, som enligt lagförslaget ska centraliseras till högst två tingsrätter per hovrättskrets. Det betyder att Ålands tingsrätts tvistemål kommer att handhas av Egentliga Tavastlands tingsrätt. Hur ska det i praktiken kunna fungera på svenska? Vi har på Åland tusen fall per år, vilket ändå är en ansevärd mängd. Har Tavastlands tingsrätt kapacitet att hantera den här saken på svenska?

14.39 Maria Tolppanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on puhuttu nyt ruotsinkielisten oikeuksista. Tosiasia on se, että kärjäoikeuksista Vaasan kärjäoikeus on ollut ruotsinkielinen tähän saakka sen takia, että Rannikko-Pohjanmaa on 51-prosenttisesti ruotsinkielinen. Sillä alueella on 47 prosenttia suomenkielisiä ja loput ovat muunkielisiä. Kun näin asia oli, niin tuomareista vain kahdeksan oli suomenkielisiä, ja ne olivat kahdeksan mandaattipaikkaa. Heiltä edellytettiin täydellistä ruotsin kielen taitoa. Jutuista 80 prosenttia oli suomenkielisiä juttuja ja 20 prosenttia ruotsinkielisiä juttuja. Nyt kun tämä tilanne muuttuu, niin sehän ei tarkoita sitä, että ei ole ruotsinkielisiä tuomareita, vaan se tarkoittaa sitä, että ruotsinkielisellä puolella on mandaattipaikat ruotsinkielisille tuomareille, joilta luonnollisesti sitten edellytetään kyllä täydellistä suomen kielen taitoa. Mutta silloin saadaan oikeusturva pysymään sillä alueella: suomenkielisiä ihmisiä käsittelevät suomenkieliset tuomarit.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

Puhemies Maria Lohela: Otetaan vielä edustaja Essayah, sitten pyytäisin ministeriä vastaamaan, ja sen jälkeen jatketaan keskustelua.

14.40 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä tuomioistuinelainsäädännön uudistaminen on täällä saanut ihan laajalti kehuja, ja ei siinä mitään. Minun mielestäni oli hyvä, että ministeri Lindström nimenomaan toi sitten itse omassa puheenvuorossaan tämän käräjäoikeusuudistuksen esille, jotta siitä päästään tässä salissa keskustelemaan, ja kiitän siitä. Sanoitte, että suurempia ja vahvempia kokonaisuuksia saadaan tällä tavoin. No, tällä hetkellä kyllä tuntuu, että se ihmisten oikeusturva eri puolilla Suomea on nyt hyvin erilainen. Esimerkiksi Ylä-Savosta Iisalmen käräjäoikeuden kanslia lakkautetaan, samoin Varkaudesta, ja kaikki jutut keskittyvät Kuopioon.

Olisinkin kysynyt, kun ei ole pystytty osoittamaan erityisiä säästöjä tästä toimenpiteestä, kun Sukevan vankila sijaitsee 50 kilometrin päässä Iisalmesta ja nyt joudutaankin sitten nämä asiakkaat viemään sen lisäksi plus 85 kilometriä päälle elikkä nämä matkat pitenevät, tarvitaan enemmän poliiseja saattamaan asiakkaita ja siinä mielessä kustannukset kasvavat, Kuopiossa ei ole edes tarpeeksi tiloja näiden kahden kanslian yhtäaikaiseen lakkauttamiseen: mikä merkitys tällä keskittämisellä on, kun sille ei ole säästöjä löydettävissä, arvoisa ministeri?

Puhemies Maria Lohela: Sitten ministeri Lindströmille 3 minuuttia.

14.42 **Oikeus- ja työministeri Jari Lindström:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia keskustelusta. Tosin itse tästä aiheesta eli esityksestä ei juurikaan keskusteltu, vaan keskusteltiin käräjäoikeusverkostosta. Ei siinä mitään, keskustellaan pois. (Eduskunnasta: Hyvä!)

Täällä nyt sitten tuli syytöksiä siitä, että käräjäoikeusverkkoa harvennetaan liian kovalla kädellä, näin edustaja Tuppurainen sanoi, ja moni muu lähti tähän samaan lauluun unohtaen semmoisen asian, että käräjäoikeusverkostotyöryhmä alun perin esitti jotain ihan muuta, vielä rajumpaa karsintaa. Minun mielestäni, niin kuin edustaja Terho täällä sanoi, tämä oli voitto. Tämä oli paras mahdollinen ratkaisu tässä taloustilanteessa, mikä meillä on käsissä. Jos minulla olisi rahaa ummet ja lammet, niin mikäs siinä, säilytetään vain kaikki. Mutta kun ei ole, oltiin sen realiteetin edessä, että jotain täytyy tehdä, ja siitä lähdettiin rakentamaan tätä 20:n mallia.

Ja kun täällä nyt sitten kysyttiin, muun muassa Lappiin viitaten: Tasan tarkkaan tiedän, että siellä on pitkät etäisyydet. Muistanpa, kun siellä kierrettiin ja tajusin sen, että täällä on pitkiä suoria ja Lapissa saa kyllä ajella eri asioitten äärelle. Muistutan, että Lapissa edelleen ovat Rovaniemi, Kemi, Sodankylä, Kittilä, Inari, Utsjoki — on enemmän kuin missään muualla näitä sivutoimipisteitä johtuen nimenomaan niistä etäisyyksistä ja liikenneyhteyksistä. Tämä oli yksi peruste, kun kysyttiin näistä kriteereistä, millä perusteilla näihin päädyttiin. Näihin päädyttiin alueellisen kattavuuden kannalta, niin kuin edustaja Kurvinen toi esille, että joka maakunnassa on käräjäoikeuspalveluja jatkossakin ja että ne ovat sopivien etäisyyksien päässä. En minä kiistä sitä, että siellä tulee pitkiäkin etäisyyksiä osalla, mutta tämä on pyritty rakentamaan niin oikeudenmukaisesti kuin suinkin mahdollista. Myös omasta vaalipiiristäni on tullut karsintaa, joka puolelta. Että ei tässä ole kuitenkaan katsottu pelkästään sitä omaa napaa.

Minä ymmärrän tämän huolen tästä oikeusturvasta ja ymmärrän sen huolen myös kielellisistä oikeuksista, mutta kyllä minä nyt uskon, kun meillä on asiantuntijat, jotka vakuut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

tavat, että homma tulee toimimaan. Tämä hommahan etenee nyt niin, että organisaatiotyöryhmä ryhtyy nyt katsomaan, mitä tämä käytännössä tarkoittaa, kun tätä lähdetään vieämään eteenpäin toimitilojen osalta, henkilöstön osalta ja kaiken muun osalta. Sen organisaatiotyöryhmän työnä on myös tehdä sitten se hallituksen esitys tämän vuoden loppuun tai ehkä ensi vuoden alkuun mennessä. Tällä tavalla tässä asiassa edetään.

Puhemies Maria Lohela: Sitten jatketaan keskustelua.

14.44 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En tiedä, mil-tä kuulostaa näillä paikkakunnilla, joita tässä luetteloin, kun ministeri sanoi, että tähän oli voitto. Mutta te jätitte vastaamatta yhteen keskeiseen kysymykseen, jota kysyin. Jos kansanedustaja Lindströmin mielestä tuomioistuinten, tässä tapauksessa hovi- ja hallinto-oikeuksien, yhdistäminen oli järkyttävä esimerkki asioiden huonosta valmistelusta ja poliittisesta pelistä, jota ei voi sallia, niin, arvoisa ministeri Lindström, luuletteko, että kansanedustaja Lindström olisi nyt teidän kovin kriittikkonne täällä salissa?

Arvoisa puhemies! Vielä mitä tulee tähän digitalisaatioon, tällä siis säästetään 1,4 miljoonaa vuodessa. Yhden salin digitalisointi on miljoona per kappale. En ymmärrä nyt oikein Kurvisen laskuoppia. Kyllä tätä pitää viedä eteenpäin, mutta nyt tässä taas käy valtava viikate, ja sen jälkeen (Puhemies koputtaa) ihmisten oikeudenhoito kärsii. (Eduskunnasta: Artisti maksaa!)

14.45 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tässä on hieman laveammin puhuttu oikeuksista ja oikeudenkäynneistä, niin itse nostan keskusteluun minusta tärkeimmän. Tärkeintä on lopulta sujuvat ja asianmukaisesti etenevät oikeudenkäynnit, ja sitä varmasti tälläkin tavoitellaan. Näin ei nyt kuitenkaan aina ole. Oikeudenkäynnit ovat usein erityisesti seksuaalirikoksien uhreille erittäin raastavia, varsinkin lapsille, ja usein pitkäkestoisia ja haavat auki repiviä. Oletteko, oikeusministeri Lindström, tekemässä jotain tälle, että me saisimme erityisesti näiden seksuaalirikoksen uhrien, lasten, asemaa helpotettua ja vahvistettua oikeudenkäynneissä? Ja myös olette puhunut yleisen oikeustajun mukaisista tuomioista: erityisesti väkivalta-, raiskaus- ja seksuaalirikoksissa ne eivät vastaa tällä hetkellä sitä. Raiskauksesta pitäisi seurata aina ehdoton tuomio. Millä tavalla, arvoisa oikeusministeri, olette tässä asiassa nyt etenemässä?

14.47 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En malttanut olla ottamatta puheenvuoroa, kun täällä salissa keskusteltiin siitä, että voisihan sitä vaikka kunnantalolla kuulustella ja videolähetysten kautta sitten arvioida sitä todistelua. Tämä Aipa-järjestelmään on itse asiassa juuri tätä. Mutta se Aipa-järjestelmä maksaa, ja tätä Aipa-järjestelmää ei ole varaa nyt näihin kaikkiin istuntosaleihin laittaa, ja sen takia istuntosaleja ja istuntopaikkoja laitetaan kiinni. Tästä tässä on kysymys, ja esimerkkinä on nyt vaikka tämä Ylivieska-Raahen käräjäoikeus: Ylivieskaan jää kanslia, Raahesta lähtee kanslia ja istuntopaikka. Meille olisi riittänyt istuntopaikka — eliikkä juuri tämä, mistä puhuttiin, että ei se vaadi kuin sen salin ja siellä sitten voidaan ne istunnot käydä — mutta nyt se lakkaa sieltä, ja perusteluna on tämä Aipa-järjestelmä.

Kysyisin ministeriltä: minkälaisia vaikutusarviointeja näistä kustannuksista teille esitetiin, kun minulla on nyt kahdenlaista tietoa näistä Aipa-järjestelmän kustannuksista, on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

tämmöistä alle 10 miljoonan arviota ja sitten on yli 30 miljoonan (Puhemies koputtaa) arviota? Kumpi näistä pitää paikkansa?

14.48 Ulla Parviainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelu on todellakin ajautunut ohi varsinaisesta esityksestä, mutta näitä paikkakuntaluetteloita sen verran korjaan, että Kuusamon osalta meillä edelleen säilyy nyt tämä sivuistuntopaikka, toisin kuin kuulimme. Eli Oulun käräjäoikeuden sivuistuntopaikka on edelleen, mutta erittäin harmissamme olemme sen kanslian menetyksestä, sillä jokainen työpaikka on meille kyllä tärkeä. Nyt kun puhutaan tästä digitalisaatiosta ja on vuosikymmenet puhuttu etätyöstä, niin voisi kuvitella, että se työ kulkee niitä piuhoja myöten myöskin toiseen suuntaan, eli esitän vielä harkittavaksi sitä, mitä työtä voidaan missäkin etäältä tehdä.

14.48 Kimmo Kivelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kukaan täällä salissa ei ole kritikoinut sitä, etteikö kyseessä olisi merkittävä esitys, järkevää virtaviivaistamista. Sinänsä tämä keskustelu on valitettavasti mennyt pistoraiteelle. Tiedän varsin hyvin, miten ministeri on nähnyt vaivaa, tuntenut huolta siitä, että oikeusturva säilyy, ja siitä, tuleeko tämän käräjäoikeusverkoston supistamisesta todellisia säästöjä. Näen erittäin hyvänä, että todellakin — ensinnäkin ihmettelen, että vasta nyt — koulutusvirkojen osalta oikeuslaitosta kehitetään. Tämä on osaltaan vahvistamassa kansalaisten oikeusturvaa. Tämä on hyvä tie; sinänsä me tarvitsemme jatkuvaa keskustelua yhteiskunnassa oikeusturvan toteutumisesta (Puhemies koputtaa) ja myös saavuttavuudesta.

14.50 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla myös ministerin suusta, että joka maakuntaan jää yksi käräjäoikeus, ja varsinkin edustaja Kurvisen — tähän olette Vaasan vaalipiiristä, ja Vaasan vaalipiiristä ollaan nyt lakkauttamassa Keski-Pohjanmaan maakunnan ainoa käräjäoikeus eli mikä se käräjäoikeus, joka sijaitsee Kokkolassa. Elikkä meillä on tästä lähtien keskustan johtaman hallituksen ansiosta myös maakunta, jossa ei tulevaisuudessa ole omaa käräjäoikeutta. Minun mielestäni tämä on erittäin ihmeellinen linjanveto hallitukselta, joka muuten on ollut kyllä maakuntien ystävä, ainakin sote-asioissa näin pitkälti.

Arvoisa ministeri, kun nyt kerran keskustellaan tästä käräjäoikeusverkostosta ja sen karsimisesta ja niistä säästöistä, niin en voi kuin ihmetellä myös sitä, että kun Pietarsaaren kaupunkiin on vasta rakennettu uusi poliisi- ja oikeustalo — siinä on uusi, moderni oikeussali — niin sitä ollaan nyt lakkauttamassa ja sulkemassa, samalla kun Kauhavan istuntopaikka saa jäädä, (Puhemies koputtaa) vaikka Kauhavalla asuu huomattavasti vähemmän ihmisiä. Onko tämä keskustan politiikkaa?

14.51 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä Aipa-järjestelmä, joka täällä aikaisemmin nousi keskusteluun — sehän on portti tähän digitalisaatioon. Tietenkään ensi viikolla tilanne ei ole se, että joka maamiesseuralta tulee ne digitaaliset yhteydet, mutta tämä on se suunta: voidaan todistaa, voidaan olla vastaajana istunnossa, ei aina tarvitse tehdä oikein sitä käräjämatkaa niin kuin ennen vanhaan. Ja samassa yhteydessä, kun on ne tietojärjestelmät kunnossa, itse näen, että tulevaisuudessa pitää hovi-oikeuskäsittelyn olla pääosin videoiden katsomista, sähköisen materiaalin läpikäyntiä. Se nopeuttaa oikeudenkäyntejä, ja ihmiset saavat ajoissa oikeutta, jutut eivät veny.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

Ja haluan edustaja Henrikssonille todeta, että sanoin, että tämä mukailee maakuntamallia — tämä ei ole täysin maakunnallinen. Mutta Pohjanmaan käräjäoikeuden laamanni on sanonut julkisuuteen, että Kokkolan asema itse asiassa saattaa vahvistua: se ei ole itsenäinen käräjäoikeus enää, mutta siellä tulee olemaan erittäin vahva istutopaikka, jossa istutaan paljon juttuja, ja siellä tulee olemaan lakimiestyötä paljon.

14.52 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nostan vielä esimerkiksi nämä viime kaudella tehdyt hallinto- ja hovioikeuksien yhdistämiset. Esimerkiksi kun Rovaniemen ja Oulun hallinto-oikeus yhdistettiin, niin piti käsittelyaikojen lyhentyä. Miten kävi? Ennen oli 1,5 vuotta, nyt on 3 vuotta. Piti vuokratukustannuksista säästää; nyt maksetaan vielä 3 vuotta siitä tyhjistä tilasta Rovaniemen Valtakadulla. Ja piti henkilöstökuluista säästää — no, ei säästynyt yhtään. Mutta tätä virhettä ei pidä toistaa, ja minä toivon, että nämä oikeusministeriön laskelmat pitävät.

Toinen asia on, että tässä heitetään tien päälle haastemiehet hakemaan ympäri maakuntaa nyt näitä pikkurikkolaisia istumaan käräjiä. Se maksaa. Sitten asiakkaat pannaan maksamaan, kulkemaan linja-autolla Torniossa Kemiin tai minne hyvänsä, ja työntekijä pannaan tien päälle istumaan matkakäräjiä. Tästä ei tule yhtään säästöä. Minä olen ihan vakuuttunut tästä asiasta jo nyt.

14.53 Outi Mäkelä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on tosiaan toivottu ja odotettu ja tulee selkeyttämään tuomioistuimia koskevaa lainsäädäntöä. Tässä tavoitteessa mainitaan myös, että sillä nykyaikaistetaan sääntelyä rakenteellisesti, ja tähän nykyaikaistamiseen liittyen kysyisinkin, kun hallitusohjelmassa todetaan, että oikeudenhoidon palvelutasoa parannetaan digitalisaation ja uusien teknologioiden avulla ja kii-reettömät asiointipalvelut tarjotaan ensisijaisesti digitaalisesti ja näin laajennetaan mahdollisuuksia ajasta ja paikasta riippumattomaan asiointiin viranomaisten kanssa: missä mennään tämän digitalisaation ja uusien teknologioiden hyödyntämisen osalta?

14.53 Anne Kalmari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jatkan tästä edistyksen ajattelusta, digitalisaatiosta. Ministeri ei vielä päässyt vastaamaan siitä asiasta, voiko tässä tapahtua jopa niinkin päin, kuten esimerkiksi postiuudistuksessa aikanaan kävi, että palvelut tulivat lähemmäksi, vaikka postiverkosto, postikonttorit vähenivät, ja onko mitään estettä, täytyykö siellä toisessa päässä olla jotenkin erityisen kehittynyt tietotekninen vempaimisto vai riittääkö se, että siellä saleissa on tietoturva taattu ja näin. Minkä tason värkkejä sitten sinne kuntiin esimerkiksi riittäisi niin, että niitä lausuntoja voisi lähempää kotia antaa? Minusta tällainen hajauttaminen on erittäin hieno asia.

14.54 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Siis nythän on kysymys keskittamisestä ja siitä, että keskusta hyväksyy sen. Minä luulin, puhemies, että tällä kaudella, kun olen seurannut tätä politiikan menoa, moni asia ei jaksa enää hämmästyttää, sen verran on kummallista menoa aina ollut. Mutta kyllä nyt hämmästyttää tässä istunnossa se, kun kuuntelee keskustalaisten puheenvuoroja, esimerkiksi edustaja Hoskosen puheenvuoroa, että ei pelkästään hyväksytäkään keskittämistä vaan hyväksytään se hymyssä suin. Hymyssä suin. Oikeastaan melkein nautiskellaan siitä, että saammepa keskittää. Se on minusta pöyristyttävää, ja ihmettelen tätä täyskäännöstä, mikä teidän politiikassanne on. Ette

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

te viime kaudella, kun te syytitte hallitusta keskittämisestä, puhuneet ollenkaan, että se onkin edistystä, että vähennetään palvelupisteitä ja viedään palvelut kauemmaksi ihmisiltä.

Kyllä minä, puhemies, kovasti nyt ihmettelen, ja tiedän, etten ole ainoa, sillä kyllä moni on tuolla maakunnissa kysynyt esimerkiksi Pirkanmaalla lakkautusuhan alla olevista juna-yhteyksistä. Siellä ei paljon hymyilytä niitä ihmisiä, jotka kulkevat siellä ja ovat huolissaan kulkumahdollisuuksistaan.

14.56 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin ministeri Lindström sanoi tässä asiassa, että nyt tämä käräjäoikeusverkkoesitys, joka toki toisessa yhteydessä vielä käsitellään, oli ratkaisu, joka oli kaikkien kompromissien lopputulos. Se on totta, että meillä tänä päivänä on kaikessa tässä yhteiskunnassa pula rahasta, sitähän me emme voi kieltää. Siihen on pakko reagoida.

Mutta mitä tulee tähän nyt käsillä olevaan esitykseen, niin pitää muistaa, että digitalisaation tulee meillä joka puolella läpi tänä päivänä. Meillä on käsittelyssä tänä päivänä toisena lakina maakaaren muuttaminen, jossa panttikirjojen digitalisointi johtaa siihen, että pystytään nopeasti asiat hoitamaan eikä tarvitse paperipinoja enää. Se vähentää byrokrati-aa, sillä kevennetään hallintoa ja ennen kaikkea luodaan mahdollisuus tavallisillekin ihmisille saada esimerkiksi tänä päivänä lainhuutopöytäkirjaotteensa omasta tilastaan 5 minuutissa, kun ennen piti ajaa Ilomantsista Joensuuhun. Tätäkö te vastustatte, että me menemme nykyaikaisiin järjestelmiin mukaan? Toivoisin, että edustaja Viitanenkin palaisi tälle vuosisadalle ja tunnustaisi sen, että maailma muuttuu. Tälle emme mahda mitään.

14.57 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä ministeri aivan oikein totesi, että työryhmän esityshän oli vielä paljon rajumpi. Niinpä vetoaisinkin ministeriin, että vielä kerran katsottaisiin tätä käräjäoikeusverkostoa ja erityisesti näitä kanslioita. Kerroin edellisessä puheenvuorossani, miten Iisalmen kohdalla ei ole voitu osoittaa, että säästöjä olisi tulossa, sen tähden, että kuljetusmatkat Sukevalta pitenevät niin paljon ja toisaalta Kuopiossa on ruuhkaa. Kuopioon tarvitaan kolmesta neljään uutta salia, jotta sekä Varkauden että myöskin Iisalmeen siirtyvät jutut pystytään siellä käsittelemään. Siinä mielessä toivon, että vielä tätä poliittista harkintaa tämän asian osalta käytettäisiin, ja jos löytyy hyviä laskennallisia perusteita, jotka osoittavat, että säästöjä ei oikeasti ole tulossa, niin silloin tätä asiaa voitaisiin vielä harkita.

Tietysti täytyy sanoa, kun täällä monet nyt puhuvat tämän digitalisaation puolesta, että toivotaan, että siitä olisi ratkaisua tulossa. Mutta kohta kyllä maaseudulla alkaa vaikuttaa siltä, että ainut valtion viranomainen, mikä siellä on paikalla, alkaa olla R-kioski, josta saamme melkein kaikki palvelut. Mutta tämä ei nyt minusta ole aivan toivottava suunta Suomessa oikeusturvan kannalta.

14.58 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jos oikein kuulin ja käsitin ministeri Lindströmin äskeisen puheenvuoron, niin hänhän sanoi, että organisaatiotyöryhmä tekee sen lopullisen esityksen. Minusta tämä keskustelu on ollut asiallista, ja kiitän ministeriä siitä, että hän on tämän ajankohtaisen asian ottanut itse esille ja antanut keskustelun käydä. Mutta organisaatiotyöryhmä sitten arvioi näitä faktoja, ovatko esitetyt perusteet tavallaan olleet oikeita esimerkiksi Iisalmen kohdalla, että mahtuvat Kuopioon — kyllä mahtuvat, kun tehdään 3—4 uutta salia — kaikki etäisyydet ja vankila-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

verkosto ja muut. Minä toivon, että tämä todella käydään uudelleen läpi ja arvioidaan faktojen perusteella, mikä on lopullinen esitys.

Puhemies Maria Lohela: Vielä edustajat Ojala-Niemelä, Lindtman, Hänninen ja sitten ministerin vastauspuheenvuoro.

14.59 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Rovaniemen hovioikeuden presidentti Marianne Wagner-Prenner totesi myös tästä uudistuksesta, ettei tämä muutos tule tuomaan säästöjä eikä lisää tehokkuutta, mutta sen sijaan kansalaisten eriarvoisuus tulee kasvamaan ja tuomioistuimen itsenäisyys tulee vähenemään tässä asiassa.

Digitalisoinnin osalta: Ruotsissahan on pitkälle menevät kokemukset tästä, ja me olemme lakivaliokuntana siihen tutustuneet. Miljoona euroa per sali maksaa tämän varustuksen ja tekniikan hoitaminen. Se ei ole ilmaista hommaa, eikä tässä taloudellisessa tilanteessa siihen paljon ole mahdollisuuksia edetä. Nämä talouden realiteetit ja reunaehdot on varmasti tässä asiassa huomioitava. Täytyy myös huomata se, että Suomi on pitkä maa ja meillä on edelleen katvealueita pohjoisessa ja kaikilta osin tämä tekniikka ei vielä ole avuksi.

Mutta kyllä olisin penännyt myös ministeriltä tätä päätöstä. (Puhemies koputtaa) Silloin aikanaan hän otti kantaa Kouvolan hovioikeuden yhdistämiseen. Suora siteeraus: "Oikeusistuimen yhdistäminen on järkyttävä esimerkki asioiden huonosta valmistelusta ja poliittisesta pelistä..." [Puhemies keskeytti puheenvuoron puheajan ylityttyä.]

15.00 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuka täällä digitalisaatiota on vastustanut? Ei kukaan. Onko joku käyttänyt sellaisen puheenvuoron? Ei ole. (Eero Heinäluoma: Ei ole käyttänyt!) Mutta nyt on kahdesta eri asiasta kyse. Nyt ensin hallitus viikatteella lakkauttaa valtavan määrän käräjäoikeuksia. (Eduskunnasta: Ei ole tässä esityksessä!) Keskustan johdolla vuoteen 2010 verrattuna alle puolet enää käräjäoikeuksista on jäljellä tässä maassa. Kaikki me kannatamme digitalisaatiota. Mutta nyt olisi hyvä siten saada ministeriltä tietää, kuinka monta salia aiotaan varustaa, miljoona per sali. Mistä rahat? Kuinka monta tämän hallituskauden aikana aiotaan tehdä?

Arvoisa puhemies! Täytyy nyt vielä palata tähän keskustan retoriikkaan, että kun viime kaudella kaikki asiat olivat ideologista keskittämistä, niin nyt kun sieltä Kuusamosta lähtee kanslia ja jää istuntopaikka, niin se onkin vain hajauttamista. Eli kun maakuntakaupungeista (Puhemies koputtaa) katoavat työpaikat, se onkin hajauttamista.

15.01 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy yhtyä edustaja Essayahin ja Laukkasenkin tuomiin näkemyksiin siitä, että tässä todella on suuri huoli oikeusturvasta ja yhdenvertaisesta kohtelusta ja myös käsittelyajoista, että mihin meillä Suomessa oikein mennään.

Tässä on vedottu ministeriin. Minä en ainakaan halua olla semmoinen siltojen polttaja, vaan haluaisin paremminkin keskustella siitä, mitä me voisimme tehdä, jotta myös tulevaisuudessa voidaan tämä kansalaisten oikeusturva taata. Tämä esitys käräjäoikeusverkostojen karsimisesta ja varsinkin istuntosalien lakkauttamisista ja kanslioiden lakkauttamisista johtaa pahimmillaan siihen, ja sitä kukaan ei tässä maassa halua. Sen takia edelleen vetoaisin ministeriin, että käytäisiin yhdessä läpi niitä vaikutusarviointeja: mitä tämä edellinen karsintakierros oikein meille toi, toiko se säästöjä vai toiko se kustannuksia, ja mihin pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

rustuu nyt tämä listaus, eli mitkä ovat ne oikeat kustannusvaikutukset ja säästöodotukset.

Puhemies Maria Lohela: Sitten ministeri Lindström, 3 minuuttia. Sen jälkeen puhujalistaan.

15.02 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström: Arvoisa puhemies! Kiitos keskustelusta, vaikka kritiikkiä toki tulee. Jos lähdetään nyt siis tästä, minkä takia tätä on nyt sitten tehty ja miten tätä aiotaan jatkossa viedä: Kuten sanoin, taustalla on talous ja tämä käräjäoikeusverkostotyöryhmän ehdotus oli siellä pohjalla. Ylipäätään tätä valmistelua jatketaan, kunten täällä nyt sitten sanoin, projektiorganisaation myötä.

Ja kun edustaja Essayah kysyi näistä ruuhkista, niin niihin liittyen: Tämän työryhmän tehtävä on myös katsoa se, että tässä tulee ihan väkisin siirtymäaika. Eli erittäin todennäköistä on, että nekin, joita nyt uhkaa tämä lakkauttaminen, varmaan tasapainottavat niitä, jotka jäävät jäljelle, että ei tulisi ruuhkaa. On yksi tämän organisaatiotyöryhmän työ katsoa, että nämä ruuhkat eivät tule ennen kuin ollaan siinä lopullisessa mallissa.

Sähköistä asiointia siellä kehitetään, kun täällä on tämä monessa yhteydessä tuotu esille nimenomaan tämän Aipan myötä. Se on yksi kustannustekijä. Tietenkin turvallisuuteen niillä jäljelle jäävillä pitää kiinnittää huomiota. Lähtökohta on kuitenkin se, että uudistuksessa niille jäljelle jääville toimipisteille pitää taata riittävät turvavarustukset. Ja pitää turvata suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet (Johanna Ojala-Niemelä: Mitä se tarkoittaa?) sijoittamalla käräjäoikeuksiin riittävä määrä niin sanottuja kielituomarin virkoja.

Näistä kustannuksista hieman. Eli tämä työryhmä arvioi näiden toimitilamenojen osalta 17 käräjäoikeuden mallissa kustannukset 1,75 miljoonaa euroa pienemmiksi kuin nykyisessä 27:n mallissa. No, nyt tämä muuttuu. Tällä 20:n mallilla toimitilamenojen arvioidaan olevan noin 1,5 miljoonaa euroa nykyistä alemmat. No, sitten tämä turvatarkastuspuoli. Kun näitä parannuksia toteutetaan priorisoiden ja kustannustehokkaasti sekä näitä riskitasoja erityisesti erillisellä istuntopaikalla arvioiden, niin 20:n mallissa nämä parannukset voidaan toteuttaa noin 2 miljoonaa euroa edullisemmin verrattuna nykyisen verkoston panostuksiin. Palkkausmenojen osalta arvioidaan noin 1,4 miljoonaa euroa alemmat kustannukset. Kuten näistä huomaatte, nämä summat eivät ole valtavia valtiontalouden osalta, mutta silloin kun me puhumme oikeusministeriön luokasta ja 16 miljoonasta, tästä 20:n mallista tulee laskennallisesti 5 miljoonan euron säästöt tämän työryhmän laskelmien perusteella.

Tähän tämä laskelma perustuu. Tämän tarkemmin en osaa tätä tässä analysoida, mutta tässä vastausta.

15.05 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvä ministeri, hyvät edustajakollegat! Tuossa alkuesittelyssä nousivat esiin termit "selkeyttäminen", "osa-alueiden toisiaan tukeminen", "tehokas toiminta" — uudistus turvaisi toiminnan ja kehittämisen. Nämä ovat aivan kannatettavia tavoitteita, mutta kyllä meidän lainsäädäntömme tarvitsee tuekseen resurssit ja hallinnon, ja valtio saa toteuttaa tarkoituksiaan vain oikeuden rajoissa.

Ja miten käy meidän ihmisten oikeusturvan, jos raha määrittelee jopa oikeuden, aivan kuten edustaja Laukkanen puhui tästä rahan vallasta? Olen itse aivan samaa mieltä: raha ei voi määritellä kaikkea. Tämän vuoksi täytyy kyllä kertoa se, että olen todella pettynyt oman vaalipiirini ministerin esitykseen karsia käräjäoikeuksien, kanslioiden ja istuntopaik-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

kojen määrää. Esitys kasvattaa, kuten täällä on jo moneen kertaan todettu, tuomareiden matka- ja palkkakustannuksia ja valtion oikeusapumenoja sekä kansalaisten ja yritysten laskua oikeudenkäyntikuluista. Pahinta on se, että esitys heikentää kansalaisten oikeusturvaa ja alueellista yhdenvertaisuutta sekä ruuhkauttaa käsittelyjä. Lisäksi vaarana on myös se, että juridisen alan muut työpaikat, kuten lakiasiaintoimistot, lähtevät pois näiltä paikkakunnilta. Oma maakuntani Etelä-Savo, Saimaan maakunta, jossa meillä on hyvin pitkät välimatkat, on yhtenä kärsijänä, ja olen vahvasti sitä mieltä, että Etelä-Savon kärjäoikeus pitää säilyttää niin, että Mikkelin kärjäoikeuden lisäksi meillä olisi jatkossakin Savonlinnassa kanslia ja Pieksämäellä istuntopaikka sekä riittävästi henkilökuntaa käsittelemään asioita.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiseen yhteiskuntaan kuuluu oikeusjärjestyksen ja kansalaisten perusoikeuksien ylläpitäminen. Ihmisten turvallisuudentunnetta ei lisätä sillä, että oikeuslaitoksen, poliisin — sieltäkin on omasta maakunnastani kaksi poliisilaitosta poistumassa — Kelan ja verotoimiston palvelut pakenevat. Valtio ei voi vetäytyä pois kansalaisten ulottuvilta.

Arvoisa ministeri, aiottako antaa selvitystä tämän kärjäoikeusesityksenne vaikutuksesta ihmisten oikeusturvaan, alueiden yhdenvertaisuuteen, aluetalouteen, matkakustannuksiin, tuomareiden ajanhukkaan, tilaongelmiin ja käsittelyjen ruuhkautumiseen? Itse todella toivoisin, että tällainen selvitys saataisiin ennen kuin yhtään paikkaa lakkautetaan.

15.09 Maarit Feldt-Ranta sd: Arvoisa puhemies, fru talman! Tosiaan keskustelemme kattavasta tuomioistuinjaista, joka koskee kaikkia tuomioistuimia, tehtäviä, hallintoa, tuomareita, muuta henkilökuntaa ja organisaatioita. Sitäkin taustaa vasten pidän hieman ihmeellisenä tuota äsken käytyä keskustelua, jossa osa oli sitä mieltä, että tässä yhteydessä ei ollenkaan voisi puhua kärjäoikeuksien vähentämisestä, koska sehän on todella merkittävä ihmisten oikeusturvaan vaikuttava asia. Siitä tuleekin kiitokset ministeri Lindströmille, että itse näitte tämän yhteyden ja otitte itse oma-aloitteisesti esille tässä esittelypuheenvuorossanne tämän kärjäoikeusverkon karsimisen.

Kysehän on leikkauksesta, ja on tärkeitä tavallaan myös tuota äskeistä keskustelua silmällä pitäen muistaa, että hallitus on motivoinut tätä uudistusta juuri leikkaustarpeella. Senkin takia ne puheenvuorot, joita täällä käytettiin digitalisaation kehumisella, kaikuvat kyllä aika tyhjälle pohjalle, koska hallitus ei ole varannut tosiaan mitään määrärahoja tätä varten. On hyvä puhua asioista niin kuin asiat ovat.

On myös hyvä puhua tästä keskittämisestä sen takia, että samanaikaisesti ollaan tekemässä monia ratkaisuja, jotka vaikuttavat alueiden elinvoimaan. Tällä kärjäoikeusverkon karsimisella on merkittäviä vaikutuksia, mutta myös monilla muilla ratkaisuilla, joita hallitus tekee, ja totta kai meidän tulee tästä kantaa huolta. Mutta suurin huoli, arvoisa puhemies, liittyy kyllä tähän eriarvoistumiseen, jota tämän kärjäoikeusverkon karsiminen aiheuttaa paitsi eri alueille myös eri väestöryhmille. On aivan selvää, että osalle kasvavat välimatkat ovat suurempi kynnys saada palveluja ja ylimääräinen kulu, jota siitä väistämättä ihmiselle aiheutuu, kohtelee toisia epäoikeudenmukaisemmin kuin toisia.

Niin kuin aikaisemmin täällä kävi ilmi, jo 2010 kärjäoikeuksien määrää vähennettiin 51:stä aika dramaattisesti 27:ään. Nyt tämä vain kuusi vuotta sen jälkeen tehtävä, leikkauspäätöksillä perusteltu kärjäoikeuksien vähentäminen menee kyllä liian pitkälle. Toivon, ministeri Lindström — te olette sanonut: te olette rehti suomalainen mies — että otatte tämän huolen tosissanne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

Sitten muutama sana ruotsiksi.

Fru talman! Nedläggningen av tingsrätterna i Borgå, Raseborg, Karleby samt tingsplatserna i Jakobstad, Kristinestad och Kimitoön har ju dramatiska konsekvenser på många sätt, inte bara för invånarna och regionerna de berör. Det betyder att det de facto kan leda till att vi inte har någon tingsrätt med svenska som majoritetsspråk. Det här kan äventyra språkliga rättigheter för enskilda medborgare, men också äventyra svenskan som förvaltnings-språk i det långa loppet. Därför är det också en fråga som är värd att analyseras lite djupare. Alla inser att det är en fundamental rätt att få en rättegång på det egna modersmålet.

Utöver de språkliga rättigheterna är jag orolig för det att tillgången till rättslig jämlikhet också äventyras på grund av de långa avstånd som uppstår på många håll. Jag hoppas att regeringen ännu när den kommer att fatta det slutliga förslaget om de här tingsrätterna och tingsplatserna verkligen analyserar också de här språkliga konsekvenserna. — Tack.

15.13 Katja Hänninen vas: Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää ministeri Lindströmiä siitä, että hän toi tässä näitä kustannusvaikutuksia jo esille. Kuulostaa todellakin tietenkin valtiontaloutta ajatellen pieniltä säästöiltä: noin 5 miljoonaa euroa. Ymmärrän, että teidät on laitettu, melkein voisi sanoa, puun ja kuoren väliin tässä. Mutta näistä laskelmista kuitenkin puuttuvat nytten nämä lisääntyvät matkat, joita sitten asioivat kansalaiset joutuvat tekemään, ja ne kustannukset kuitenkin jostakin todennäköisesti ainakin osittain korvataan, ja niiden kustannusvaikutuksia ei tietenkään tässä vielä ainakaan ole pystytty erottelemaan eikä erittelemään.

Itse edelleen haluan nostaa puheenvuorossani esille sen, että me lakivaliokunnassa otimme tosiaan tällaisen yksimielisen lisäyksen meidän lausuntoomme, kun me tätä valtiontalouden suunnitelmaa kävimme läpi. Olimme siitä hyvillämme, että meidän ei tarvinnut äänestää. Yksi asia liittyi juuri nimenomaan tähän kärjäoikeusverkostoon, ja saimme tällaisen lausunnon tänne, ja haluan lukea sen tästä: "Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että tuomioistuinverkoston kehittämistä ja kärjäoikeuksien toimipaikkojen määrää arvioidaan monipuolisesti alueen kehitysnäkymät, kuten erilaisten suurhankkeiden vaikutukset, sekä erityisesti asiakasnäkökulma huomioiden ja että linjaukset ovat mahdollisimman selkeät ja perustuvat etukäteen tiedossa oleviin kriteereihin." Tässä on myös sitten tämä kieliasia: "On myös tärkeää, että kansallisten kielellisten oikeuksien toteutuminen turvataan myös jatkossa."

Toivon, että kun tämä tuomioistuinlakipaketti, jossa ei kuitenkaan tätä karsimisesitystä vielä ole mutta johon kuitenkin otamme kantaa, nyt lakivaliokuntaan tulee, niin sitten kun tämä toinen linjaus on tulossa eduskuntaan, niin lakivaliokunnasta löytyy edelleen sitä yksimielisyyttä puolustaa oikeusturvaa ja esittää rohkeasti sitä, (Puhemies koputtaa) että pidettäisiin tämä nykyinen järjestelmä edelleen voimassa, koska uskon näin, että meillä ei ole vielä riittävästi tietoa siitä, miten tämä edellinen karsinta (Puhemies koputtaa) vaikutti meihin ja kansalaisten oikeusturvaan ja käsittelyaikoihin. — Kiitoksia.

15.16 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tunnustan heti, että oma kompetenssini, osaamisalueeni, ei riitä arvioimaan tämän esityksen onnistumista tai epäonnistumista, joten olen hyvin pitkälle asiantuntijoiden lausuntojen varassa. Niinpä kävin läpi tämän korkeimman oikeuden antaman lausunnon tästä uudistuksesta. Siinä oli 30 huomau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

tusta. Kysyinkin nyt ministeriltä, miten nämä 30 huomautusta on otettu huomioon tässä esityksessä.

Luen täältä korkeimman oikeuden lausunnosta yhteenvedon, joka on aika karua luettavaa: "Korkein oikeus katsoo edellä mainituilla perusteilla, ettei lakia tule ehdotetussa muodossa säätää. Tuomioistuinlaki tulisi voimaan tullessaan monella tavoin merkittävästi heikentämään tuomioistuinten ja tuomareiden riippumatonta asemaa. Lakiehdotuksessa ei myöskään ole riittävästi otettu huomioon eri tuomioistuinten erityispiirteitä sekä niille ominaisten tehtävien luonnetta. Tällaisena se heikentäisi tuomioistuinten edellytyksiä suoriutua tehokkaasti niille kuuluvista tehtävistä. Tämän johdosta ehdotuksessa omaksutut ratkaisut edellyttävät perusteellista uudelleen arviointia ja punnintaa." Minusta aika merkittävä lausuma.

Sitten näissä yksityiskohtaisemmissa arvioissa vielä erittäin paljon puututaan näihin uusiin nimityksiin, joita annetaan eri tuomioistuimissa toimiville tuomareille — ikään kuin avustavia tuomareita. Tätä pidettiin erittäin moitittavana sen takia, että he ovat ihan yhtä lailla nimitettyjä tuomareita samanlaisella palkalla ja samanlaisessa tehtävässä, mutta nyt muutetaan nimityksiä sillä tavalla, että heillä on ikään kuin joku alempi tehtävä tuomioistuimissa. Tätä pidettiin paheksuttavana.

Tässä on erittäin pitkä, 80-sivuinen lausunto. Minä suosittelen, että jokainen kansanedustaja kävisi tämän läpi, ja sitten aikanaan, kun me lakivaliokunnassa tätä käsittelemme, tämä varmasti nousee keskusteluun. Uskon, että tässä on paljon sellaisia kohtia, joita me joudumme pohtimaan uudestaan. Tämä ei ollenkaan ole niin yksinkertainen asia kuin mitä täällä nyt näyttää.

Vielä totean sen, että valmistelu on kestänyt neljä vuotta eli kysymyksessä ei todellakaan ole mikään pieni asia. Tässä on paljon poikkihallinnollista valmistelua. Kun olen täällä useaan kertaan moittinut tätä valmistelua ja sen kiireellisyyttä ja puutteellisuutta, niin tässä annan kyllä selkeästi kiitosta hyvästä valmistelusta. Mutta silti nämä eri lausunnot, jotka ovat olleet nimenomaan täältä riippumattomasta tuomioistuimesta tätä uudistusta kohtaan, ovat olleet hyvin kriittisiä, ja olemme viisaita, jos otamme ne huomioon.

15.19 Ville Tavio ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä tuomioistuinlaiksi on useita hyviä puolia. Esitetty tuomioistuinlaki selkiyttäisi tuomioistuimia koskevaa lainsäädäntöä loogiseksi kokonaisuudeksi. Useiksi laeiksi ja asetuksiksi rönsoilleet aiemmat lait yhtenäistettäisiin uudella selkeällä lailla. Selkeyteen ei ylletä samalla tavalla, jos nykyiset erilliset organisaatiolait ja -asetukset säilytetään. Lainsäädännön selkeyttäminen ja toisistaan liian erillisten lakien yhtenäistäminen on myös osa hallituksen norminpurkutavoitteita. Yhteiskuntamme rakenteiden on muututtava entistä selkeämmiksi ja tehokkaammiksi. Tämä on myös tuomioistuinlaitokselle välttämätön edistys.

Haluan kiinnittää huomion tässä hallituksen esityksessä niihin osiin, jotka vaikuttavat eniten tuomioistuinlaitoksen käytännön päätöksentekoon ja siten jokaiseen ihmiseen, joka joutuu hakemaan oikeutta oikeusteitse tai on oikeuden tuomittavana.

Olen kuullut tässä salissa viitattavan usein sanaan "oikeusturva", toisinaan hieman eri merkityksissä. Kehotan jokaista oikeusturva-sanaa täällä ahkerasti viljelevää tarkistamaan määritelmän perustuslain 21 §:stä. Perustuslaillinen oikeusturva on ennen kaikkea yksilön oikeutta saada asiansa käsiteltyksi tasapuolisesti ja asianmukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Tämä perustuslaillinen oikeusturva on se asia, jota meidän lainsäätäjinä on syytä muistaa ja kaikkine asiaan liittyvine lakimuutoksineen aina ensisijaisesti kunnioittaa. Oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

keudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvat puolueettomuus, asiantuntemus ja joutuisuus. Oikeudenkäynnin tulee olla hyvää, halpaa ja nopeaa.

Tähän esitykseen sisältyy aikomus tehdä päällikkötuomarien viroista määräaikaaisia. Valtionhallinnon ylimmän johdon nimityksistä on tehty määräaikaaisia vasta hiljattain, muutama vuosi sitten, mutta tämä uudistus ei tuolloin koskenut päällikkötuomareita. Päällikkötuomarien määräaikaaisuutta pohtinut tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea näki määräaikaisuuden tuovan etuja tuomioistuinlaitoksen kehittämisen ja laadun kannalta. Tuomioistuinten jaostojen ja jaoston puheenjohtajien määräaikaaisuuksista on jo hyviä kokemuksia. Määräaikaisuus herättää kuitenkin kysymyksiä lähinnä riippumattomuuden näkökulmasta. Käsillä oleva esitys pyrkii vahvistamaan tuomioistuinten riippumattomuutta monenlaisella hienosäädöllä. Ensivaikutelmani tästä päällikkötuomarien määräaikaaisuudesta on, että se kuitenkin jokseenkin näin objektiivisesti katsoen heikentää sitä riippumattomuutta. Esitys lähtee kuitenkin siitä, että riippumattomuus taataan, kun päällikkötuomarilla on oikeus jäädä päällikköviran jälkeen virkatuomariksi. Tämä kuulostaa ihan ymmärrettävältä, joten lakivaliokunnassa tätä asiaa varmasti vielä harkitaan.

Lisäksi tässä hallituksen esityksessä pyritään tuomarien ammattitaidon kehittämiseen koulutuksen keinoin. Tämä on tärkeä kehityssuunta, sillä Suomi on jäljessä muista EU-maista tuomarien suunnitelmallisesta kouluttamisjärjestelmästä. Nykyinen järjestelmä täydennyskoulutuksen saamiseksi on hajanainen eikä seuraa tuomarien osaamista riittävän selkeästi. Tuomareilla tulisikin olla tosiasiallinen mahdollisuus täydennyskoulutukseen huomioiden jokaisen tuomarin erityisosaaminen. Koulutuksen tulisi olla tasapuolista, ja sen tulee osaltaan olla takaamassa ihmisille tasavertaisesti laadukkaita päätöksiä. Hallitus esittää uuden tuomarinkoulutuslautakunnan perustamista. Tämä on laajuudessaan ja vaikuttavuudessaan merkittävä asia. Lautakunta vastaisi tuomareiden koulutuksen suunnittelusta. On hyvä, että hallituksen esitys pyrkii aiheestakin parantamaan tuomarien rekrytoimisen polkua ja koulutusta entistä modernimmalla tavalla. Lakivaliokunnan on syytä lakiluonnosta tutkiessaan kiinnittää huomiota myös siihen, että tuomaria alemman asteiset koulutusvirat toimivat hyödyksi oikeuslaitokselle, mutta ennen kaikkea kiinnittää huomiota siihen, että ne toimivat hyödyksi tavalliselle ihmiselle, joka odottaa asialleen oikeudenmukaista ratkaisua.

15.25 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomeen on tarkoitus perustaa täysin uusia erikoissyyttäjien virkoja. Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää oikeusministeriölle 50 erikoissyyttäjän viran perustamista. Tällaisia virkoja ei ole vielä Suomessa lainkaan, ja pidän tätä esitystä näiltä osin perusteltuna. Rikollisuus ei saa karata käsistä. Syyttäjien tulee ehtiä reagoimaan samaan tahtiin rikollisuuden muuttumisen kanssa. Olemme jo tällä hetkellä liian kaukana rikollisten perässä. Mielestäni on selvää, että jos haetaan todellista huippuosaamista ja ammattitaitoa, tulee erikoistumista viedä nykyistä pidemmälle, esimerkiksi harmaan talouden rikoksiin, sotarikoksiin, huume- ja jengirikoksiin tai lapsiin kohdistuneisiin rikoksiin. Näin on olemassa jo esitutkintaviranomaisillakin, miksei siis myös entistä vahvemmin syyttäjävirastossa?

Erikoissyyttäjien koulutuksessa ja sijoittelussa tulee kuitenkin miettiä tarkoin, mihin erikoistuminen kohdistuu, ja sen on vastattava myös todellista tarvetta, vaikka toiminta olisi-kin valtakunnallista. Toiminta ei saa myöskään olla liian suppeaa. Näitä erikoissyyttäjiä valittaessa on muistettava myös, ettei huippuosaajia tule millään alalla ilman hyviä alan perustaitoja sekä kokemusta. Ei voi olla niin, että esimerkiksi ihmiskauppaan, lapsiin koh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 12/2016 vp

distuviin seksuaalirikoksiin tai lapsikaappauksiin voisi syyttäjäksi tulla suoraan koulunpenkiltä. Näinhän ei ole Suomessa mahdollistakaan tällä hetkellä. Tähän tarvitaan vankka kokemus kirjoista luetun viisauden lisäksi. Se antaa vankan pohjan erikoistumiselle. Näinhän on monessa muussakin ammatissa.

Arvoisa rouva puhemies! Vuodenvaihteessa tuli voimaan myös lakimuutos, joka mahdollistaa oikeudessa aiempaa laajemmin todistajien kuulemisen videoyhteyden avulla. Tämä oli hyvä lakimuutos, mutta videoneuvottelujen laajentaminen koskemaan syytettyjä on vähän kyseenalaista. Sitä ei tulisi laajentaa koskemaan ainakaan vakavista ja törkeistä rikoksista epäiltyjä. Näen hyvänä tässä lähinnä sen, että ainakin kuljetuksista ja turvallisuusjärjestelyistä aiheutuvat kustannukset pienenevät. Myös turvallisuusriskit voivat vähentyä, ja muiden asianosaisten osallistuminen oikeudenkäyntiin helpottuu. Näiden lisäksi myös läsnäolovelvollisuuden lieventäminen vähentäisi peruuntuvien istuntojen määrää ja niistä valtiolle aiheutuvia kustannuksia. Videoneuvottelumahdollisuuden merkitys kasvaa entisestään varsinkin nyt, kun käräjäoikeuksien määrä vähenee lähivuosina. Viime vuonna valtio maksoi oikeudenkäyntien todistajille muun muassa matkakuluja, ansionmenetyksiä sekä päivärahoja yli 2,5 miljoonan euron edestä.

15.29 Kimmo Kivelä ps: Arvoisa rouva puhemies! On oikeastaan hyvin valitettavaa, että tuossa debattiosuudessa liiaksi hallitsi tuo keskustelu tulevasta käräjäoikeusverkostosta. Se on sinänsä tärkeää keskustelua, mutta kun se ei nyt tähän hallituksen esitykseen sisälly, niin sinänsä mentiin aiheen ohi ja olisi tehnyt mieli tässä jonkun kerran huutaa väliin, että Hakkila, asiaan. Nimittäin tässä lakiesityksessä on monia äärimmäisen tärkeitä kysymyksiä, joista olisi jo tässä lähetekeskustelussa syytä keskustella perusteellisemmin. Toivottavasti valiokunta ja myös lausuntoja antavat valiokunnat kiinnittävät näihin asioihin huomiota.

Kokonaisuudessa meille on äärimmäisen tärkeitä, että käydään jatkuvaa keskustelua oikeusturvasta ja käsittelyajoista, myös tuomarien koulutuksesta ja valmiuksista. Erittäin hienoa tässä lakiesityksessä todellakin on se, että saadaan koulutusvirkoja ja vielä niin hienolla perinteisellä tittelillä kuin asessori. Näissä perusteluissahan lukee, että tämä on perinteikäs titteli, sitä on oikeuslaitoksessa on kauan käytetty, ja itsekin olen tätä hienoa titteliä saanut kuuden vuoden ajan kantaa, joten tervehdin tätäkin tyydytyksellä. Kaikkinensa tämä lakiesitys todistaa, kuinka pitkä prosessi se on, kun lakeja uudistetaan. Tämäkin lähti liikkeelle, tai sai yhden merkittävän sysäyksen, komitean mietinnöstä 13 vuotta sitten.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.